

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2022.17.257856>

В. І. Тютюгін,
канд. юрид. наук, проф., заслужений
юрист України, професор кафедри
кримінального права № 1
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА ЯК ВИД ПОКАРАННЯ¹

Цією лекцією продовжуємо цикл лекцій, присвячених аналізу окремих видів покарань, які входять в їх систему за кримінальним правом України, вичерпний перелік яких наведено в ст. 51 КК.

Відповідно до ч. 4 ст. 41 Конституції України «право приватної власності є непорушним». Водночас у ч. 6 цієї статті Конституції вказується на можливість застосування конфіскації майна, але «... виключно за рішенням суду і тільки у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом». Саме про такі випадки і йдеться в п. 7 ст. 51, ч. 2 ст. 52 та ст. 59 КК, згідно з якими одним із видів додаткових покарань є *конфіскацію майна*. Достатньо широко конфіскація майна представлена і у статтях Особливої частини КК, у якій вона передбачена у 121 санкції².

Поняття конфіскації майна. Згідно з ч. 1 ст. 50 КК будь-яке покарання є заходом державного примусу, який полягає у передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. До таких заходів належить і конфіскація майна (далі – конфіскація), яка обмежує майнові права особи, бо відповідно до ч. 1 ст. 59 КК полягає в *примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого*.

1. З наведеного законодавчого визначення випливає, що *предметом конфіскації* виступає не будь-яке, а лише таке майно, яке належить засудженому на праві власності, тобто набуте ним у власність із законних підстав. Згідно з ч. 1 ст. 49 КВК конфіскації підлягає також і частка майна

---

¹ Лекція з навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Загальна частина» для студентів II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

² Кількість санкцій наведено за КК України станом на 01.04.2022 р.

у спільній власності, статутному фонді суб'єктів господарської діяльності, гроші, цінні папери та інші цінності, включаючи ті, що знаходяться на рахунках і на вкладах чи на зберіганні у фінансових установах, а також майно, передане засудженим у довірче управління.

2. У той же час відповідно до ч. 2 ст. 49 КВК не підлягає конфіскації майно, яке хоча і належить засудженому на правах приватної власності чи є його часткою у спільній власності, але є *необхідним* для засудженого та осіб, які перебувають на його утриманні. Перелік такого майна, на яке не може бути звернено стягнення за виконавчими документами, визначається законом і передбачений у Додатку до Закону України № 1404-VIII від 02.06.2016 р. «Про виконавче провадження»³.

3. Зі змісту ч. 1 ст. 59 КК також випливає, що конфіскація як вид покарання: а) застосовується у *примусовому порядку* (незалежно від бажання винного); б) здійснюється *безоплатно* – без будь-якої компенсації за вилучене майно; в) призначається тільки обвинувальним *вироком суду*; в) конфісковане майно передається не потерпілому від крим. правопорушення, а переходить у *власність держави*.

4. Залежно від обсягу (розміру) тих майнових правообмежень, яким може бути піддана особа, якій призначена конфіскація, закон (ч. 1 ст. 59 КК) виділяє *два* види конфіскації: а) повну і б) часткову. У разі *повної* конфіскації у засудженого вилучається і переходить у власність держави *все належне йому майно* (за винятком того, яке не підлягає конфіскації). У разі *часткової* конфіскації суд повинен зазначити у вирокі, яка саме частина майна конфіскується (напр., 1/2 чи 1/4), або перелічити предмети, що конфіскуються, із зазначенням в останньому випадку їх індивідуально визначених ознак (найменування, марка, модель, серія, номер, рік виготовлення, ступінь зносу тощо). Заміна конфіскації майна оплатою його вартості законом не передбачена.

---

³ Голос України від 05.07.2016 р. № 122–123.

Підстава призначення конфіскації – це встановлені (визначені) в ст. 59 КК певні умови (вимоги, чинники) об'єктивного та суб'єктивного характеру, за наявності і з обов'язковим дотриманням яких суд має право призначити це покарання. Аналіз ч. 2 ст. 59 Загальної частини КК та статей Особливої частини КК, в санкціях яких передбачена конфіскація, свідчить, що при встановленні *підстави* призначення цього покарання, закон враховує такі чинники, як: 1) вчинення особою тільки злочину, бо за вчинення кримінального проступку (далі – крим. проступок) конфіскація не застосовується⁴; 2) ступінь тяжкості вчиненого особою злочину; 3) особливості його суб'єктивної сторони; 4) спрямованість злочину на заподіяння шкоди певним суспільним відносинам.

1. Виходячи з цих чинників, у ч. 2 ст. 59 КК зазначено, що конфіскація майна встановлюється в санкціях статей Особливої частини КК лише за такі *три групи злочинів*:

1) перша група – *тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини* (напр., передбачені у ч.ч. 5 ст.ст. 185, 186, 191 КК). Звідси випливає, що, ці злочини: а) можуть бути вчинені у будь-якій сфері суспільних відносин (напр., у сфері господарської, службової діяльності, обігу наркотичних засобів тощо); б) за ступенем їх тяжкості мають бути тільки або *тяжкими* (ч. 5 ст. 12 КК), або *особливо тяжкими*, (ч. 6 ст. 12 КК); в) повинні бути тільки *корисливими*, тобто такими, внаслідок вчинення яких винний, як зазначає Верховний Суд, прагнув (бажав) незаконно одержати матеріальні блага для себе чи інших осіб, набути або зберегти певні майнові права, уникнути матеріальних витрат чи обов'язків або досягти іншої матеріальної вигоди⁵;

2) друга група – злочини проти *основ національної безпеки України*, тобто передбачені у розділі I Особливої частини КК, за які конфіскація

---

⁴ Саме тому вважаємо помилковим рішення законодавця, який в санкції ч. 2 ст. 111¹ КК передбачив конфіскацію майна за вчинення крим. проступку, що суперечить приписам ч. 2 ст. 59 Загальної частини КК, яка при розв'язанні цієї колізії, безумовно, має пріоритет.

⁵ Постанова Верховного Суду від 07.11.2018 р. у справі №418/689/16-к (провадження № 51–6610км18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77720745>.

встановлюється незалежно від ступеня їх тяжкості та тих мотивів, якими керувався винний під час їх вчинення (напр., ч.ч. 1–3 ст. 109, ст.ст. 112–114 КК);

3) третя група – злочини проти *громадської безпеки*, тобто передбачені у розділі IX Особливої частини КК, за які конфіскація встановлюється незалежно від ступеня їх тяжкості та тих мотивів, якими керувався винний під час їх вчинення (напр., ч.ч. 1–5 ст. 255, ч.ч. 1–3 ст. 258 КК).

Таким чином, вчинення особою будь-якого з цих трьох груп злочинів і є *підставою* призначення конфіскації майна, якщо за їх вчинення остання передбачена у відповідній санкції статті Особливої частини КК.

2. Аналіз цих статей Особливої частини КК свідчить також, що всі вони без винятку встановлюють відповідальність за злочини, які можуть бути вчинені за наявності лише *прямого умислу*. Отже, можна констатувати, що на теперішній час одним із чинників підстави застосування конфіскації виступає і характер суб'єктивної сторони тих злочинів, за які вона може бути призначена, – усі вони вчиняються з прямим умислом, а деякі з них – ще і за наявності корисливих мотивів.

3. У кожному конкретному випадку призначення конфіскації, спираючись на підставу її застосування, визначену у ч. 2 ст. 59 КК, слід однак урахувати, що згідно зі ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції з прав людини і основоположних свобод, кожна фізична чи юридична особа має право на повагу до своєї власності. Тому ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше, як в інтересах суспільства та на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. Як відмічає Верховний Суд, відповідно до усталеної практики ЄСПЛ застосування конфіскації майна в конкретному випадку буде відповідати вимогам ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції «... не просто за умови, якщо така конфіскація формально ґрунтується на вимогах національного закону, а й за умови, що така законна конфіскація у даній конкретній ситуації не порушує

«справедливу рівновагу між вимогами загального інтересу і захисту фундаментальних прав осіб»⁶.

Порядок призначення конфіскації – це встановлені у ст.ст. 51, 52, 59, 65–73 Загальної частини КК, а також у санкціях статей Особливої частини КК певні *правила*, якими має керуватися і яких повинен дотримуватися суд у кожному випадку призначення цього покарання.

1. Відповідно до ч. 2 ст. 52 КК конфіскація є виключно *додатковим* покаранням, яке завжди приєднується на додаток до основного покарання і не може бути застосована самостійно – без приєднання до останнього.

2. Згідно з ч. 2 ст. 59 КК конфіскація може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині КК, тобто належить до додаткових покарань, яке може бути призначено судом лише за умови, якщо воно *безпосередньо передбачене в санкції* статті Особливої частини КК, за якою засуджується винний. Як підкреслює Верховний Суд, відсутність конфіскації у відповідній санкції *виключає* можливість її призначення⁷.

3. Із 121 санкції статей Особливої частини КК, які містять конфіскацію, у 72-х із них вона передбачена як *обов'язкове* до призначення додаткове покарання (напр., ч. 1 ст. 109, ч. 2 ст. 115, ч. 3 ст. 199, ч. 4 ст. 368 КК), а у 49-ти – як *факультативне* (напр., ч. 1 ст. 111, ч. 3 ст. 149, ч. 1 ст. 258, ч. 2 ст. 369 КК). Обов'язковість її призначення закріплюється шляхом вказівки в санкції на те, що вчинене діяння карається «... з конфіскацією майна», а факультативність – вказівкою, що діяння карається «... з конфіскацією майна або без такої». З наведеного випливає, що при вирішенні питання про застосування цього додаткового покарання суд повинен керуватися таким правилами:

1) якщо конфіскація передбачена в санкції як *обов'язкова*, то, за загальним правилом, суд *зобов'язаний* (повинен) її призначити, бо питання

---

⁶ Постанова Верховного Суду від 28.04.2020 р. у справі № 133/2968/18 провадження № 51-5223км19. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/89006210>.

⁷ Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015) / [уклад. В. І. Тютюгін]; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2016. С. 129–131.

про необхідність і доцільність її застосування у таких санкціях вирішено вже самим законодавцем. Але закон встановлює і виняток із цього загального правила, який передбачений у ч. 2 ст. 69 КК, згідно з якою суд *має право* відмовитися від призначення додаткового покарання, яке передбачене в санкції статті Особливої частини КК як обов'язкове, за наявності підстав, передбачених у ч. 1 ст. 69 КК⁸. Приймаючи таке рішення, суд повинен мотивувати його у вирокі і послатися на ч. 2 ст. 69 КК⁹. Тому непризначення обов'язкової конфіскації за відсутності підстав застосування ч. 2 ст. 69 КК і без посилання на цю норму є, як визнав Верховний Суд, неправильним застосуванням кримінального закону¹⁰;

2) слід однак урахувувати, що у деяких випадках конфіскація *не може бути призначена* судом навіть тоді, коли в санкції статті Особливої частини КК вона передбачена як обов'язкове додаткове покарання, а підстави для застосування ч. 2 ст. 69 КК у справі відсутні. Така ситуація можлива за умови, коли вчинений особою злочин хоча і належить до тяжких (ч. 5 ст. 12 КК) чи особливо тяжких (ч. 6 ст. 12 КК), але вчиняється за відсутності корисливих спонукань, бо вчиняється з інших мотивів. У таких випадках призначення конфіскації виключається, незважаючи на те, що вона передбачена в санкції як обов'язкова, оскільки відсутня один з обов'язкових чинників підстави її застосування – *корисливий* характер вчиненого злочину. На дотримання судами цієї вимоги неодноразова звертав увагу Верховний Суд, підкреслюючи, що положення ч. 2 ст. 59 Загальної частини КК, які встановлюють підставу призначення конфіскації майна, повинні мати

---

⁸ Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання» (п.8). *Вісник ВСУ*. 2003. № 6. С. 15; Постанова Верховного Суду від 17.09.2020 р. у справі №739/1140/18 (провадження № 51-1858 км 20). URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=91702621&red=1000035027f58e63f5e51d5b9b127d3f06d511&d=5>.

⁹ Проте, слід урахувувати, що відповідно до тієї ж самої ч. 2 ст. 69 КК суд не може не призначити (повинен призначити) обов'язкове додаткове покарання у випадках засудження за крим. правопорушення, за яке в санкції передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад 3 тис. н.м.д.г.

¹⁰ Постанова Верховного Суду від 27.11.2018 р. у справі № 520/12400/13-к (провадження № 51-2943км18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78268041>.

пріоритет (перевагу) у застосуванні перед нормами (санкціями статей) Особливої частини КК¹¹;

3) виключається призначення конфіскації і у випадках, коли на підставі ст.ст. 75 або 79 КК особа звільняється від відбування основного покарання з випробуванням. Спираючись на положення закону, Верховний Суд неодноразово роз'яснював, що в ст. 77 КК «...передбачено вичерпний перелік додаткових покарань, що можуть бути призначені у такому випадку, серед яких конфіскація майна відсутня» і тому вона не може бути призначена, незважаючи на те, що передбачена в санкції як обов'язкове додаткове покарання¹²;

4) не може бути застосована конфіскація і до особи, яка хоча і вчинила злочин, передбачений в ч. 2 ст. 59 КК, але у *неповнолітньому віці*, бо у ч. 2 ст. 98 КК наведено *вичерпний* перелік тих додаткових покарань, які можуть бути застосовані до неповнолітніх, серед яких відсутня конфіскація майна. Тому незважаючи на те, що конфіскація передбачена в санкції як обов'язкове або факультативне додаткове покарання, вона «... не може бути призначена особі, що вчинила злочин у віці до 18 років, навіть у тому разі, коли на час розгляду справи судом вона досягла повноліття»¹³. Таким чином, питання про незастосування конфіскації вирішується судом у цих випадках, виходячи з того віку особи, в якому вона перебувала на момент вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 59 КК, а не з того, якого вона досягла на час постановлення вироку¹⁴.

---

¹¹ Практика судів України з кримінальних справ (2009–2011). Вид. 2-е, доповн. / Укладач В. І. Тютюгін; За заг. ред.. В. Я. Тація. Харків: Одиссей, 2012. С. 111–117; Постанови Верховного Суду: від 20.02.2018 р. у справі № 154/2423/16 (провадження № 51-54км18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72378219>; від 07.11.2018 р. у справі № 418/689/16-к (провадження № 51-6610км18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77720745>; від 10.09.2020 р. у справі № 195/122/16-к (провадження № 51-2101км20). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91571986>.

¹² Вісник ВСУ. 2003. № 6. С. 17–18; Ухвала Верховного Суду від 16.08.2018 р. у справі № 183/163/14 (провадження № 51-3549 км 18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76054009>.

¹³ Вісник ВСУ. 2003. № 6. С. 17–18.

¹⁴ Постанова Верховного Суду від 17.12.2019 р. у справі № 465/5005/15-к (провадження № 51-1230 км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86505822>.

4. Відповідно до роз'яснень Верховного Суду, при вирішенні питання про призначення конфіскації «суди повинні враховувати, що невиявлення у винного майна на час розгляду справи само по собі не є підставою незастосування конфіскації майна, оскільки майно, яке підлягає конфіскації, може бути виявлено при виконанні вироку»¹⁵.

5. За сукупністю злочинів конфіскація може бути призначена як за один із них, так і за декілька. У цих випадках суд повинен керуватися правилами, закріпленими в ст. 70 і ч. 4 ст. 72 КК, а саме:

1) якщо конфіскація призначена лише за один зі злочинів, що входять до сукупності, то згідно з ч. 3 ст. 70 КК вона приєднується на додаток до основного покарання, остаточно визначеного за сукупністю злочинів;

2) якщо конфіскація призначається за декілька окремих злочинів, то порядок визначення остаточної її міри за сукупністю залежить від того, повна або часткова конфіскація була призначена за ці злочини:

а) якщо за обидва злочини призначена *повна* конфіскація, то саме в такому розмірі (обсязі, межах) вона і приєднується на додаток до основного покарання (тобто повна конфіскація, призначена за одним зі злочинів, поглинає собою конфіскацію, призначену у такому ж самому обсязі за інший злочин;

б) якщо за один зі злочинів призначена *часткова*, а за інший *повна* конфіскація, то остання *поглинає* собою часткову і саме у такому обсязі приєднується на додаток до основного покарання, остаточно визначеного за сукупністю;

в) якщо і за один, і за інший злочини призначена лише *часткова* конфіскація, то ці її різновиди можуть бути *повністю* або *частково* об'єднані (складені) між собою, але в обсязі не більше, ніж повна конфіскація, яка і приєднується на додаток до остаточного основного покарання;

---

¹⁵ Вісник ВСУ. 2000. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0029700-00#Text>.

3) якщо за один зі злочинів призначена конфіскація, а за інший – додаткове покарання іншого виду (напр., штраф або позбавлення права), то ці різновидні додаткові покарання приєднується на додаток до основного покарання, остаточно визначеного за сукупністю злочинів, і кожне з цих додаткових покарань згідно з ч. 4 ст. 72 *виконується самостійно*.

б. За сукупністю вироків конфіскація може бути призначена або тільки за попереднім, або лише за знову ухваленим вироком, або за обома цими výroками. У таких випадках суд повинен керуватися правилами, закріпленими в ст. 71 і ч. 4 ст. 72 КК, а саме:

1) якщо конфіскація призначена тільки за попереднім вироком і до моменту постановлення нового вироку ще не була виконана (повністю або частково), то згідно з ч. 3 ст. 71 КК невідбута її частина приєднується на додаток до основного покарання, остаточно визначеного за сукупністю вироків. У такому ж порядку конфіскація приєднується на додаток до основного покарання, остаточно визначеного за сукупністю вироків, якщо її було призначено лише за знову постановленим (новим) вироком;

2) якщо конфіскація призначена за обома výroками (раніше і знову постановленому) і за попереднім вироком ще не було виконана (повністю або частково), то остаточно її міра залежить від її обсягу (повна вона або часткова) за попереднім і за новим výroками:

а) якщо за одним із вироків конфіскація є *частковою*, а за іншим *повною*, то остання поглинає собою часткову конфіскацію і саме у такому обсязі приєднується на додаток до основного покарання, остаточно визначеного за сукупністю вироків;

б) якщо за обома výroками призначена *повна* конфіскація, то саме в такому обсязі вона і приєднується на додаток до основного покарання (тобто повною конфіскацією, призначеною за одним з вироків, суд «вимушений» поглинути таку саму за обсягом конфіскацію, призначену за іншим вироком);

3) якщо за одним із вироків призначена конфіскація, а за іншим – додаткове покарання іншого виду (напр., штраф або позбавлення права), то ці різновидні додаткові покарань приєднується на додаток до остаточно визначеного за сукупністю вироків основного покарання і кожне з цих додаткових покарань згідно з ч. 4 ст. 72 *виконується самостійно*.

7. Згідно з ч. 2 ст. 98 КК конфіскація не може бути застосована до особи, яка хоча і вчинила злочин, передбачений ч. 2 ст. 59 КК, але у неповнолітньому віці. Ця заборона стосується і тих осіб, які вчинили злочин, передбачений ч. 2 ст. 59 КК, у неповнолітньому віці, але на момент постановлення вироку досягли повноліття. Інших обмежень у застосуванні конфіскації стосовно осіб, які вчинили такі злочини, закон не встановлює.

8. Чинники, які складають підставу застосування конфіскації, характер злочинів, за які вона передбачена в санкціях статей Особливої частині КК, а також закріплений у ст. 48 КВК порядок її виконання, свідчать, що конфіскація належить до так званих **загальних** (універсальних) видів покарань, бо може бути застосована до будь-якої особи, яка у повнолітньому віці вчинила злочин, передбачений в ч. 2 ст. 59 КК. Конфіскація є також **безстроковим (одноактним)** видом покарання, бо хоча залежно від обсягу тих майнових правообмежень, яким може бути піддана засуджена до неї особа, в ч. 1 ст. 59 КК і встановлені певні її розміри (повна або часткова), але ні в законі, ні у вирокі суду не визначаються якісь часові (мінімальні та максимальні) межі її виконання.

9. Підводячи підсумок, можна визначити, що *конфіскація майна – це додатковий, загальний (універсальний) і безстроковий (одноактний) вид покарання, яке обмежує майнові права засудженого і яке суд повинен (зобов'язаний) або може (має право) призначити на додаток до основного покарання за умови, якщо це покарання безпосередньо передбачено в санкції статті Особливої частини КК за вчинення особою, що досягла 18-ти років, злочину, передбаченого в ч. 2 ст. 59 КК.*

Звільнення від конфіскації майна. Оскільки конфіскація належить до додаткових і одноактних видів покарань, то умовно-дострокове звільнення від її виконання чи заміна частково не виконаної конфіскації виключається.

1. За ч. 2 ст. 74 КК особа, засуджена до основного покарання і такого додаткового, як конфіскація, за діяння, караність якого законом усунена, підлягає звільненню від призначеного судом покарання. У цих випадках, якщо конфіскацію ще не було виконано, особа звільняється від неї. Якщо ж до моменту набрання чинності законом, який усуває караність вчиненого діяння, конфіскацію було вже виконано і повернення вилученого майна у натуральному вигляді неможливо, особа повинна одержати грошову компенсація за нього. В аналогічному порядку вирішується питання про звільнення від конфіскації і за ч. 3 ст. 74 КК, коли призначена засудженому за раніше чинним законом конфіскація не передбачена в санкції знову прийнятого закону.

2. За ст. 80 КК особа *остаточно* і *безумовно* звільняється від конфіскації якщо з дня набрання чинності обвинувальним вироком її не було виконано протягом строків, встановлених у п.п. 1–5 ч. 1 ст. 80 КК і перебіг строків даності не зупинявся (ч. 3 ст. 80 КК) та не переривався (ч. 4 ст. 80 КК). При цьому конфіскація не впливає на тривалість строків давності, бо згідно з ч. 2 ст. 80 КК вони визначаються основним покаранням, призначеним вироком суду.

3. Згідно зі ст. 85 КК на підставі закону про амністію або акта про помилування засуджений (за винятком тих, до яких амністія не застосовується) може бути *повністю* або *частково* звільнений від основного і *додаткового* покарань. У той же час, згідно зі ст. 6 ЗУ № 392/96-ВР від 01.10.1996 р. «Про застосування амністії в Україні»¹⁶ особи, на яких поширюється дія закону про амністію, можуть бути звільнені від відбування як основного, так і додаткового покарання, призначеного судом, «... крім

---

¹⁶ ВВР України. 1996. 48. Ст. 263.

конфіскації майна, в частині вироку, яка не була виконана на день набрання чинності законом про амністію»¹⁷. Таким чином, закон виключає звільнення за амністією від конфіскації майна.

4. Що стосується звільнення від конфіскації за актом помилування, то у ст. 2 «Положення про порядок здійснення помилування»¹⁸ відсутні які-небудь обмеження стосовно цього виду покарання і лише у загальній формі зазначено, що помилування може здійснюватися у виді *повного* або *часткового* звільнення від основного і *додаткового* покарань. Таким чином, актом про помилування не виключається можливість звільнення особи і від конфіскації майна.

5. Порядок та умови **виконання** конфіскації майна встановлені у ст.ст. 48, 49 КВК.

6. Тривалість строків **погашення судимості** у особи, засудженої до основного і такого додаткового покарання як конфіскація майна, залежить від виду відбутого нею основного покарання і ступеня тяжкості вчиненого крим. правопорушення, але обчислюються ці строки з дня виконання (відбуття) особою як основного, так й додаткового покарання (ст. 89 КК). Якщо конфіскація повністю або частково виконувалася після відбуття засудженим основного покарання, то до моменту її повного виконання особа вважається такою, що має судимість.

7. Вчинення особою незаконних дій щодо конфіскованого майна (розтрата, відчуження, приховування, підміна, пошкодження, знищення або інші незаконні дії з майном) є злочином проти правосуддя і тягнуть за собою відповідальність за ч. 2 ст. 388 КК.

8. Від конфіскації майна як виду покарання (п. 7 ст. 51, ст. 59 КК) слід відрізнити **спец. конфіскацію**, яка застосовується на підставі ст.ст. 96¹ і 96² КК, за такими ознаками:

---

¹⁷ ВВР України. 1996. № 48. Ст. 263.

¹⁸ Затверджено Указом Президента України № 223/2015 від 21.04.2015 р. (зі змінами на 20.08.2021 р.).

1) конфіскація майна є *видом додаткового покарання* і саме у такій якості передбачена в п. 7 ст. 51, ч. 2 ст. 52 та ст. 59 КК, тоді як спец. конфіскація не є покаранням, а належить до *інших заходів кримінально-правового характеру* і тому встановлена у ст. 96¹ КК розділу XIV Загальної частини КК;

2) конфіскації як покаранню (ст. 59 КК) підлягає лише таке майно, що є *власністю засудженого*, тобто набуде ним у власність на законних підставах, тоді як спец. конфіскація (ст. 96¹ КК) може застосовуватися і щодо *майна, яке перебуває в особі без достатніх правових підстав або належить третім особам*;

3) конфіскація як покарання призначається виключно у разі притягнення особою до крим. відповідальності і засудження *за вчинення злочину* (ч. 2 ст. 59 КК), тоді як спец. конфіскація може застосовуватись і за суспільно небезпечне діяння, яке *не є злочином*, а також у випадках, коли особа *не підлягає крим. відповідальності чи звільняється від неї* (ч. 3 ст. 96² КК);

4) конфіскація як покарання призначається тільки за *три* групи злочинів, передбачені в ч. 2 ст. 59 КК, тоді як спец. конфіскація може застосовуватись і за вчинення інших крим. правопорушень, перелік та ознаки яких наведені у ч. 1 ст. 96¹ КК;

5) конфіскація (ст. 59 КК) призначається лише у випадках, коли це додаткове покарання *безпосередньо передбачене в санкції* статті Особливої частини КК (ч. 2 ст. 59 КК), тоді як спец. конфіскація застосовується на підставі і у випадках, встановлених у ст.ст. 96¹ і 96² КК, тобто за *нормами Загальної частини КК*;

6) конфіскація (ст. 59 КК) передбачена в санкціях статей Особливої частини КК або як *обов'язкове*, або як *факультативне* до призначення додаткового покарання, тоді як спец. конфіскація у санкціях статей Особливої частини КК, як правило, не передбачена, але суд *зобов'язаний* її застосувати

у випадках, зазначених у ст. 96² КК. Слід, однак, обмовитися, що на теперішній час спец. конфіскація передбачена і в семи санкціях двох статей Особливої частини КК (ч.ч. 1–3 ст. 204, ч.ч. 1–4 ст. 299 КК);

7) конфіскація як покарання може бути призначена лише обвинувальним *вироком суду*, тоді як спец. конфіскація може застосовуватись і за відповідною *ухвалою суду* (ч.ч. 2 і 3 ст. 96¹ КК).

Рекомендована література

1. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2020. С. 393–390, 407–452, 453–501.

2. Богатирьов І. Г. Конфіскація майна – за і проти. *Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2015. № 3. С. 38–44.

3. Бурда С. Я. Юридичний аналіз покарання у виді конфіскації майна як додаткового покарання за КК України. *Наук. вісник Львівського держ. ун-ту внутр. справ. Серія юридична*. 2012. № 1. С. 260–268.

4. Поляков В. М. Конфіскація в законодавстві країн Романо-германської правової системи. *Наук. вісник Херсонського держ. ун-ту*. Вип. 1. Том 4. 2015. С. 41–46.

5. Пономаренко Ю. А. Види наказаний по уголовному праву Украины. Харьков: Изд-во «ФИНН», 2009. 344 с.

6. Соловій Я. І., Гуцуляк М. Я. Теоретико-правова регламентація та практика застосування покарання у виді конфіскації майна. *Наук.-інформац. вісник*. 2015. № 11. С. 72–180.

7. Шаблистий В. В. Конфіскація та спеціальна конфіскація як можливий наслідок вчинення корупційного правопорушення. *Наук. вісник Дніпропетровського держ. ун-ту внутр. справ*. 2018. № 1. С. 130–138.